

Ўзбек
классиклари
кутубхонаси

ЎзССР Давлат бадий адабиёт нашриёти
Тошкент — 1958

Сақкокий

107

Танланган
асарлар

Нашрга тайёрловчи
МУНИРОВ Қ.

ЎзССР Давлат бадиий адабиёт нашриёти
Тошкент – 1958

САККОКИЙ

Буюк ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоийгача ўзбек тилида шеър ёзган машҳур шоирлардан бири Саккокийдир.

Саккокий XIV асрнинг охириги чораги ва XV асрнинг биринчи ярмида Мовароуннаҳрда яшаб ижод этган ўзбек шоирларидандир. Шоирнинг яшаган даври асосан Мовароуннаҳрда Халил Султон (1405—1409) ва Улуғбекнинг (1409—1449) ҳукмронлик қилган даврларига тўғри келади.

Саккокийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида биографик маълумотлар жуда оздир. Бу масалани ёритишда, асосан, унинг қўлёзма девони ва бошқа авторлар томонидан келтирилган баъзи бир материаллар асосий манбаъ бўлиб хизмат қиладилар.

Саккокий ўз ижодининг дастлабки йилларида Халил Султон билан яқин муносабатда бўлган. У ўзининг Халил Султонга атаб ёзган бир қасидасида шундай дейди:

«Тарихқа саккиз юз доғи ўн эрдию қадр аҳшоми,
Бир ой туғулди дунёда ким мамлакатда хон эрур,
Бу қадр тунн иззату қадр эмди даъво қилса ҳақ,
Чун шоҳизода мақдами даъвосина бурҳон эрур.
Лаълу жавоҳир сочилар шаҳ хизматида мен доғи,
Келтурдим ўш сўз гавҳарин ким ўз-ўзига кон эрур¹.

¹ Саккокий девони. ЎзССР Фанлар академияси, Шарқшунослик институти, қўлёзмалар фондида, Инв. 7685, бет 8—9.

Бу қасидада келтирилган 810 (1407—1408) йил Халил Султоннинг Самарқандда ҳукмронлик қилган даврига тўғри келади.

Саккокийнинг Халил Султон даврида қасида ёзиш даражасига кўтарилганига қараб, уни XIV асрнинг охириги чорақларида турилган деб тахмин қилиш мумкин. Халил Султон давлат тепасидан четлатилгандан сўнг Саккокий Улуғбек саройида ижод қилади. Саккокийнинг ижоди Улуғбек даврида камолатга етгандир. Улуғбек ўз даврида илм, фан ва маданиятнинг ривожланишига катта ҳисса қўшган олимдир.

Саккокий ўз қасидаларида Улуғбекни кўқларга кўтариб мақтайди. Уни халқпарвар ҳукмдор сифатида улуғлайди:

«Райят қўй эрур, султон анга чўпону ё бўри,
Бўри ўлғою қўй тинғой, чу Мусотек шубон келди»¹.

Шоир волим ҳукмдорларни бўрига, ўз замонасига нисбатан адолатли ҳукмдорларни эса чўпонларга ўхшатади. Саккокий Улуғбекнинг маърифатпарварлик фазилатларини улуғлаб, уни халқнинг меҳрибон ҳукмдори сифатида таърифлайди.

Саккокий ўзидан илгари яшаган ва ижод этган ўзбек, тожик ва форс шоирларининг асарларини чуқур ўрганган ва улардан ўз ижодий ишида яхши фойдаланган. Саккокий ўз замондошлари қатори, ўзбек тилида ижод қилган шоирдир. Саккокий шеърларини ўқир эканмиз, ундан илгари яшаган ва ижод этган шоирларнинг Саккокий ижодига маълум даражада таъсир этганлигини кўрамиз.

Буюк лирик Ҳофиз Шерозийнинг ғазалларида берилган ажойиб маънони, гўзаллик ва нафисликни Саккокий ҳам маълум даражада ўз шеърларида усталик билан бера олган. Ҳофиз Шерозийнинг девони қуйидаги мисралар билан бошланади:

«Ало ё айюхассоқий адир қаъсан ва новилҳо,
Ки ишқ осон намуд аввал ваде ўфтод мушқилҳо»².

1 Уша девон, бет 5.

2 «Девони Ҳофиз» — ЎзССР Фанлар академияси Шарқшунослик институти, қўлёзмалар фонди, инв. 350, бет 1.
Таржимаси: Э соқий, май пиёласини айлантириб тута бер. Аввало ишқ осон кўринган бўлсада, лекин кейинчалик унинг қийинчиликлари келиб чиқди.

А. С. М. У. Ш. И. Н. У. В. И. Д. И.

Ҳофизнинг бу мисралардаги фикрини Саккокий қуйидагича баён қилади:

«Ишқ ишин Саккокий аввал билмайин осон кўриб.
Охири ўз жонининг ишини душвор айлади»¹.

Шоирнинг тўлиқ девони бизгача етиб келмаган. Лекин фақат бизгача етиб келган бир қисмигина Саккокийнинг буюк бадий маҳорат эгаси эканидан дарак беради.

Саккокий девони ҳам ўшал давр анъанасига мувофиқ ҳамд ва наът билан бошланади.

Хожа Муҳаммад Порсога, Халил Султонга, Улуғбекка ва Арслон Хожа тархонларга атаб ёзилган қасидалардан кейин ғазаллар тартибланади. Ҳозирча Саккокийнинг бир қисм ғазалларигина қўл ёзма ҳолида бизга етиб келган. Унинг девони «н»радифи билан бошланган ғазалларнинг иккитаси билан бошланади. Сўнгра «а», «ҳ» ҳарфи билан бошланган радифли 14 ғазал бор бўлиб, Тошкентда сақланаётган нусхада бир ғазалнинг уч байитигина бор. Британия музейидан олинган нусхада бу ғазал тўлиқ келтирилган. Бу тўпلامда шу чала ғазални ҳам, шунингдек, баъзи ғазалларнинг ҳам тушиб қолган байтларини тўлиқ келтирилди. Алифбе тартиби бўйича орада туриши керак бўлган «в» радифли шеърлар ҳам йўқдир. Девон «й», «и» радифлари билан ёзилган 40 ғазал билан тугайди. Ҳозирча Саккокийнинг алифдан — нунгача бўлган радифли ғазаллари мавжуд эмасдир.

Британия музейида сақланаётган нусха хатига ва девоннинг бошланиш ерида ишланган лавҳасига қараганда, XVI аср ўрталарида кўчирилган дейиш мумкин. Лекин девоннинг охирида кўчирувчининг исми ва кўчирилган йили келтирилмаган.

Тошкентда, Шарқшунослик институтида сақланаётган нусха 1937 йили Шоислом номли котиб томонидан кўчирилган.

Бу икки девон маъно жиҳатидан бир-биридан деярли фарқ қилмайди.

Саккокий ўз шеърларида кишилик муҳаббатини, орзу-тилақларини, дард-аламларини, табиат гўзалликла-

¹ Саккокий девони. Мазкур институт фондида инв. 7685, бет. 50.

рини тасвирлаб кўрсата олган уста лирик шоир. Саккокий ўз шеърларининг маъно ва формасига катта эътибор берган. Саккокий ҳам ўз ғазалларида замондошлари каби ажойиб сўз ўйинларидан усталик билан фойдаланади.

Тасвирланаётган маъшуқанинг ғамзасини таърифлар экан:

«Қачонким ғамзаси кўзлаб ўқин кирпик кезлоса,
Қора қошларидан пайдо бўлур ушшоқнинг ёси»¹

дейди.

Саккокийга унгача бўлган шоирларнинг ижоди таъсир этгани каби, кейинги даврларда яшаган шоирларнинг ижодига Саккокий ижоди ҳам таъсир кўрсатгандир. Буюк ўзбек шоири Алишер Навоий Саккокий ижодига жуда юксак баҳо берган:

«Турк алфозининг булагосидан мавлоно Саккокий ва мавлоно Лутфийким, бирининг ширин абёти иштихори Туркистонда бегоят ва бирининг латиф ғазалиёти интишори Ироқ ва Хуросонда бениҳоятдурур»².

Саккокийнинг адабий фаолияти ҳам унинг замондошлари каби Навоий ижодига катта таъсир кўрсатгандир. Навоий ўз адабий фаолиятида ўзбек адабиёти тарихида катта аҳамиятга эга бўлган Саккокий, Атоий ва Лутфийлар ижодидан кўп фойдаланган.

Шундай қилиб Саккокий XIV аср охири ва XV асрнинг биринчи ярмида Мовароуннаҳрда яшаган ва ўзбек тилида ажойиб ғазал ва қасидалар ёзган буюк ўзбек шоирларидан биридир. Унинг ҳаёти ва ижодини ҳар тарафлама ўрганиш, ўзбек адабиёти тарихида тугган ўрнини кўрсатиш, адабиётчиларимиз олдидаги шарафли вазифалардандир.

Саккокий ижоди билан ўқувчиларимизни тўла-роқ таништириш мақсадида унинг девонидаги қасидалардан ташқари ғазалларини тўлиқ ҳолда нашрга тайёрлашга ҳаракат қилдик.

Муниров Қ.

¹ Саккокий девони. ЎзССР Фанлар академияси Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида инв. 7685 бет 34.

² Алишер Навоий — «Чор девон». Шу институти фондида инв. 1715, бет 2.

Бўюнгтек бутмади бўстон аро сарви равон, э жон,
Юзингтек ҳам очилмади чаманда гулситон, э жон.
Уқунгузнунг башоқинға кўнгул муштоқ, кўз ошиқ,
Булар толашмоқин бўлди ул икки ора қон, э жон.
Агар рум аҳлина зулфунг хабашнинг лашкарин солса,
Кўнгул мулкинда ул соат топилмас ҳеч амон, э жон.
Сенинг лаълингдан ўфтониб қизорур лаъл қон ичра,
Ҳасад элтур менинг юзим кўрубон заъфарон, э жон.
Юзумнунг саригин билмас боқиб душман, биҳамдиллаҳ,
Бу ашким ҳиммати қилди этогим арғувон, э жон.
Юзунг давринда кўзларим гаҳи лаълу, гаҳи луълуъ,
Чиқорур кўрса бу санъат уёлур баҳру кон, э жон.
Фалак Саккокига букун қулунг мен дер жиҳат зоҳир
Тун ахшом итларинг бирла утурмиш бир замон, э
жон.

Юзунгни кўрса қилур гул ўзини юз пора,
Хўтан ёзисида оҳу кўзингдин аввора,
Кўнгул шакар бикин оғзинг кўриб адам бўлди,
Айтмадинг бир оғиз, э фақири ҳеч кора.
Бале, бу ранжу балони мен йхтиёр этдим,
Ўзумга ишни ўзум қилдим, эмди не чора.
Кўзум ёшинга назар қил, кўнгул бўлур равшан
Э сарви ноз, оқар сувға қилса наззора.
Бу ёш қатраларин кўр юзум уза ғалтон,
Мунунг бикин юрумас ҳеч фалакта сайёра.
Кечау кундуз ишим йиғламоқ кучум зори,
Ғамингдин ўзга киши йўқ қошимда ғамхора.
Кўзунг балоси била жонга тегди, Саккокий
Дағи не қилғуси билмон охир бу маккора.

Масжид булукунгда туруб, эй ёри ягона,
Михроб бикин қошингга ўтоли дугона.
Мен бир қул эрурман сенга дунёда баҳосиз,
Йедурғали асри дағи издома баҳона.
Мажруҳ бўлур ғамзанг ўқи бирла дамо-дам,
Бағримжим эрур тири маломатқа нишона.
Эшигинг ити уни ёқар хуш қулоғимға,
Ошиқ кишига ёққанитек, чангу, чағона.
Ойтек юзунгу бир қора тунтек ики зулфунг,
Важҳи бу юзунгга дедилар моҳи шабона.
Қуритти тамоқимни рақиб жаври билан оҳ,
Бўғзини бичиб ичсам анинг қонини қона.
Қум сони му Саккокий ғами кўпму демишсен,
Кел, қум ерина ғам сонининг ўнини сона.

Қаро кўз бирла бир ғамза қилиб юз минг жафо
қилма,
Карашма бирла оламини менингтеқ мубтало қилма.
Менинг бу хаста жонимга сенинг дардинг эрур
марҳам,
Қиёматқа теки ҳаргиз бу дардимга даво қилма.
Мени, эй ой, кўрқармен қилиб дунёда саргашта,
Эшигинг тупроқин кўзга топилмас тўтиё қилма.
Фироқинг бўтаси ичра танимни сизғирур ҳар дам,
Юзумни олтун этқоли ғамингни кимийё қилма.
Охир бегона теб гирён эшигингдин қувар бўлсанг,
Кулар юз кўргузуб аввал кишини ошно қилма.
Бағир қон айладинг жавру жафо бирла э султоним,
Кўзум ёши билан ҳар дам юзумда можаро қилма.
Э Саккокий, бу шаҳ қобқин ғанимат тут чу зулфинга.
Озоқин боғлағон қушсен, учарга ҳеч ҳаво қилма.

Сочингдин нофа доим кин ичинда,
Хатосин кўргил онинг чин ичинда.
Сочинг чининга гаҳ-гаҳ шона урсанг,
Чиқар бир тори юз минг чин ичинда.
Юзунг хуршеду оғзинг, тишинг, э жон,
Эрур бир зарраи парвин ичинда.
Кўзунгни кўрса зоҳид йўлдин озғай
Нечаким бўлса маҳкам дин ичинда.
Оғиз очмоққа йўқтур заҳра, лекин
Нелар йўқтур мани мискин ичинда.
Қиличингни чиқор, чоп сок отингга,
Мени тутқунча мундоқ қин ичинда.
Ҳало Саккоки ним жон заҳматидин,
Халос топқунг букун ёрин ичинда.

Ол элга ойина юз кўр бу расму ойинда,
Тароватиму кўрунгай пари чиройинда.
Ким ой кўрди санингтег бошинда тупуки бор,
Не сарв кўрди қадингтег қирим бу қойинда.
Сен ўз бегимсен улуснунг ичинда онинг учун,
Қиё кўзум сенинг ўрнунг кўнгул саройинда.
Сени мен ой тегай эрдим, вале бу равшандур.
Юзунг фуруғи кўрунмас фалакнинг ойинда.
Рақиб ройи ул эрмиш, мени сен ўлтурсанг,
Жонимға тоза тириклик анинг бу ройинда.
Юзунг сифотини кўйинда гар симоё этса,
Киши турубму бўлур эл оҳу войинда.
Эшигинг итлари Саккокийдан қилур фарёд,
Ким уйқу бизга ҳаром ўлди ушқу бойинда.

Юзунг хаёли кўнгулга тегурди парвона,
Ким ул муҳаббат ўти ичра жон била ёна.
Узатти қиссани жонимга зулфунг ул савдо,
Жаҳон ичинда мени элга қилди афсона.
Нетонг бўлса агар Лайли зулфунга Мажнун,
Пари юзунгга бўлур холи кўрса девона.
Кўнгул висолингга муштоқ жону тан бирла,
Бале, масалдур эшитган бу ганжу вайрона.
Лабинг майи била усрук кўзунг кўруб зоҳид.
Кабоб қилди жигарнию, ўрни майхона.
Рақиб ҳадидин ошиб қонимга сусаб аюр,
Онинг қаро қонини вай бир ичсамон қона.
Кўзунг карашма била, ҳой ёзуқли Саккокий,
Сени мен ўлтурурмен теб этти туркона.

Эй жондин ортуқ севганим, қасд этма охир жонима,
Раҳм этгил ўлтирма мени, ноҳақ қолурсен қонима.
Ўтлуқ кўзунг олинда кўп бирён қилдим жону дил,
Усрук ҳам ул кофир недин майл этмади бир ёнима.
Юзи қаро бўлсун кўзум андин кўрармен бу бало,
Йўқ бўлсун ул кўнглум менинг ҳеч кирмади
фармонима.

Кўз эрнингу тишинг кўруб аввал назарни йиғмади,
Охир чиқорса лаълу, дур не суд ўшал уммонима.
Ул зулфи чининга кўнгул тушти хатосин билмади,
Эй халқ, бир гангри учун панд этинг ул нодонима.
Кўнглим уйини буздингу ҳаргиз иморат қилмадинг,
Эй ҳусн ганжи, бир назар қил, боре бу вайронима.
Саккокий йиғлаб, кўз ёшин ёз ёмғуритек ёғлурур,
Ёткургил они, эй сабо юзи гули хандонима.

Жон ҳажр ўтина тушти яно бизни унутма,
Зулфунг бики қад бўлди дуто бизни унутма...
Йўқ эрди ризо кетгали бир лаҳза қошингдин,
Сендин чу йироқ солди қазо бизни унутма.
Нортек янгоқинг фурқати ичра кўнгулу жон,
Ул куйди жудоу бу жудо бизни унутма.
Исо дамнинг бор асари ҳар нафасингда,
Жон дардина, эй хулқи даво, бизни унутма.
Ҳижрон эвининг кунжин олиб кечау кундуз,
Зулфу юзунга тилда сано бизни унутма.
Саккокий ул ой манзилина худ ета биммас,
Сен етсанг агар анда, сабо бизни унутма.

Эй боди сабо, биздин айит ёр қошинда,
Ул қомати сарву энги гулнор қошинда.
Ким бизни фироқида мунунгтек қийнағунча,
Чиқсун дағи солсун итига ёр қошинда.
Жон рахтини жоду кўзи олса ажаб эрмас,
Ким сақлади рахтини бу айёр қошинда.
Симтек сақоқи, ол янгоқи лойиқи ёри,
Оқ ила ярошур бу қизил нор қошинда.
Кесса дағи ташлоса рақибнунг бошин ул ёр,
Нетар бу тикан ул гули бехор қошинда.
Недин билур эл мени ул ой ошқидур теб
Чун сўзламадим ҳеч дару девор қошинда.
Қуйдурса не тонг ишқ ўти Саккоки вужулин,
Ночор куяр пахта, бале, нор қошинда.

Гул гунча бўлур кўрса юзйни чамай ичра,
Титрар кўруб ой элни шамъ анжуман ичра.
Ким кўрди анинг эрни менинг бошима мангазар,
Бир лаъл Бадахшондау бир дур Адан ичра.
Бўю, юзу лаъл эрну, хату хаддина туш йўқ
Сарву, гулу мул, настарану ёсуман ичра.
Жоду кўзини Кашмир эли халқи кўрубон,
Туттуқ дедилар, сени мусаллам бу фан ичра.
Хўблар чу ясаб юз ясалар зулфи чириккин,
Билгулук эрур юзунг, эй шоҳим, туман ичра.
Юзунг била лоф урғали кун лобда уёлғой,
Шамъе эрур ул ғояти ер-кўк лакан ичра.
Саккокидин, э жон, ғаминг элчиси тилар жон,
Жон бирла равон қилдим агар бўлса тан ичра.

Эй рост қадинг сарви равон жон чаманида,
Юзунг бики гул йўқ гулистон чаманида.
Бу шева била сен юрусанг бир чаман ичра,
Жўр юримагай оллина ризвон чаманида.
Тун бир кулагачтак кўруб оғзингда латофат,
Қон қилди бағир гунчаи хандон чаманида.
Қаддингни кўруб сарви сиҳи ирғаю бошни
Қолди тикалиб бехуду ҳайрон чаманида.
Қуллуққа битик беруру юз шодлиқ айлар,
Зулфу хадингга сунбулу райҳон чаманида.
Юз пора қилур гул юзинг олинда ўзини,
Чун топмади ул равнақу навқон чаманида.
Саккокитек оғзингни кўруб кони латофат,
Чок айлади гул гунча гирибон чаманида.

Нор ёнғоқинг орзусида жонни бемор айлама,
Ҳеч йўқ эркан ёзуқум мени гирифтор айлама.
Елғону чиндин читиб ҳар лаҳза қошингни менга,
Кенг жаҳонни бу заиф кўнглум бикан тор айлама
Эй юзи гул, ғунча бўлдум жавридин ҳар дам менинг,
Кўзларим қон ёшидин оламини гулзор айлама.
Кўп мусулмондин қўюб тарсо бўлурни қавласанг,
Сен бу кундин сўнгра ҳеч зулфингни зуннор айлама.
Қилдинг аввал барги гул янглиғ кўнгулни лутф этиб,
Бўлмагил эмди дилозор охир озор айлама.
Босқон из тупроқитек Саккокини хор айладинг,
Сув беройин юз эдиб андин дағи хор айлама.

Э қомати сарву кўзи наргис, энги лола,
Зулфунг эрур ул лола уза мушк кулола
Олингда мени чоп, дағи сол итга танимни,
Ҳижрон ўқини жонима қилгунча ҳавола.
Тишлар рақибинг борсам эшикиннга гадо теб,
Итликни магар ўзина ул қилди қабола.
Найтек бўюнгуз орзуси тушголи кўнгулга,
Ушшоқ аро солди нафасим зорию нола.
Жонлар не қилур зулфунни тоғитса паришон,
Боғлар бу кўнгилларни агар тўкса нағола.
Иш қайғуға тушса қилур ул ошиқи содиқ,
Бу якки жаҳон қайғусини бир навола.
Саккоқини ўлтурса йўқ ул қилча жонидин,
Қайғуси вале қайғум ул ой кирга¹ вубола.

¹ Қирғайнинг қисқаргани бўлиб, кирса, тўпса маъносида ишлатилган.

Кўруб гултек юзунг жон пора-пора,
Жигар ҳам қилди ул жон пора-пора.
Жоним кўрган жафонинг мингда бириш
Бўлур гар кўрса сандон пора-пора.
Куларда кўрса оғзи бирла тишин,
Бўлур гулнори хандон пора-пора.
Нетонг мунда ўзин чок этса ғунча,
Анингтек бўлди чандон пора-пора.
Бағир қон қилди эрнидину бўлди,
Кўзумда лаълу маржон пора-пора.
Сақоқин киш ёқоси ўпконидин,
Жоним чоки гирибон пора-пора.
Кўнгул Саккокитек жон бирла рози,
Жигарни қилса ул жон пора-пора.

Эй ҳусн ганжи, бу ẓаиф кўнглумни вайрон айлама,
Юз узра зулфунг тоғитиб умрум паришон айлама.
Ҳар нокасе ҳусн юзина хуш тәза гул янглиғ кулиб,
Бағримни ҳар дам ғунчатек ҳасрат била қон айлама.
Нортек ёнгоқинг шуъласин сен кўргузуб ағёрға,
Ғайрат ўти ичра яна бағримни бирён айлама.
Барча халойиқ тўп бикин ташлар оёқинг иза бош,
Бу ишга зулфунг дол эрур, сен они човгон айлама.
Бўлса қиёмат барчадин қилгон ишин сўрғусидур,
Оз қил жафоу жаврни мунча фаровон айлама.
Зулму ситамни зулфингу кофир кўзингга ўгратиб,
Бу кенг жаҳонни сен менга бир тор зиндон айлама.
Эй минжу тишлик дилбарим, лаъли гуҳарборинг ҳақи,
Саккокининг икки кўзин ҳар лаҳза уммон айлама.

Юзунг х̄аёли к̄ўнгулнунг в̄ил̄ояти шоҳи,
Бу бахту толеининг ул жон спехрининг моҳи.
Тишинг дури талабинда к̄ўзум улуг дарё,
Етилди мардум анинг ичра ўйнар алмоҳи,
Ҳаким амр қилур, сабру ишқ наҳй этар.
Жонимни куйдурур ўртар бу омиру ноҳий.
Эй юзи ойна, эмин к̄ўнглунг ойинидин,
Мунунг бикин кишининг куйдурур жаҳон оҳи.
Нетонг зулфунг агар мени йўлдин оздурса,
Жаҳон халқи эрур ушбу йўлда гумроҳи.
Кечаги нолишима худ тануқ фалакта малак,
Саҳарда ё рабу оҳим эшитсун оллоҳий.
Явутменг мени Саккокий теб эшигингга,
Мену йиғиму саҳаргоҳ тангри даргоҳи.

Жоним эрнимга еткурли шакар эрни таманноси,
Билурман бергуси елга бошимни зулфи савдоси.
Куларда кўргали эрни била тишин сафидин кўр,
Гаҳи бўлур Бадахшону, гаҳи Уммон дарёси.
Бағир қон ғунчатек оғзин тилаб ҳаргиз топилмастин,
Қачон ул гул бикин кулгай очилгай бу муаммоси.
Кўнгулнунг муҳрасин қўйди дағо ўйною шашдарда
Дағи не нақш келтургуси билмасман фалак тоси.
Юзи шамъиндин онча ким ғурур ул ой бошинда бор,
Жаҳон парвонатек куйса йўқ ул бир зарра парвоси,
Қачонким ғамзаси кўзлаб ўқин кирпикни кезлоса,
Қаро қошлоридин пайдо бўлур ушшоқнинг ёси.
Паритек чеҳрангга бўлди, бале, Саккоки девона,
Вале инсоф йўлинда эрур ул аср доноси.

Эй, қаро зулфунг санинг савдоилар сармоясн,
Сарв буйлуқлар юзининг гул юзунг перояси.
Сарв не ҳад бирла саркашлик қилур қаддинг билла,
Билгурур майдон ичинда ҳар кишининг пояси.
Тўрт умм, етти отодин бир сенингтеки яна,
Туғруб улғотмоди ҳаргиз бу ожуниинг дояси.
Ройинг улдур мени ўлтурсанг ва лекин фикр қил,
Охири бўлур пушаймон одами худрояси
Бир санавбартек қадингнинг соясин кўрсам вале,
Шамъсен бу равшан улким шамънинг йўқ сояси.
Кўзларинг қаттол эрур, кирпичларинг қон тўккувчи
Узгани ўргансун ул жаллоднинг ҳамсоясн.
Қилди Саккокий қаро зулфунг билла савдо баса
Илгида ҳоли паришонлиқ эрур сармоясн.

Мени ўлтурди кўзи, эрни ҳимоят қилмади,
Иклик ўлди гўйнё, Исо риоят қилмади.
Наргиси бир ғамза бирла қутқорур жондин мени,
Мунча ишимни не бўлди ул кифоят қилмади.
Куйди-ю бир кун рақибқа сиррин аймоди кўнгул,
Ёрдин ағёрқа ҳаргиз шикоят қилмади,
Мушк ўқиди хаттини зулфин кўрадургач сабо,
Англасам махсус учун андин ривоят қилмади.
Дунёда ошиққа маъшуқи жафони, эй санам,
Қилди кўп, лекин ҳамиша хўю одат қилмади.
Кўнглум эли ҳолини сўрмоқға йўқ ҳеч ихтиёж,
Қайда ишқинг лашкари еттию ғорат қилмади.
Тош бағирлиқ дилбарим Саккокий кўнгли
каъбасин,
Йиқти ёлғон ваъда бирла ҳам иморат қилмади.

Ой юзунг кўрдум ужакта мен гадои кўркабой,
Уйқудин уйғонди жоним келди чун тунглюкка ой.
Шайъа лиллоҳ десам оғзингдин жавоби ҳеч йўқ,
Ори шаккар кимга лойиқтур емакка ҳар гадоӣ.
Етса жонинг чиққали бир қубла сунойин дединг
Етти ўш эрнимга жоним ваъда келтургил бажой
Шеър ўқиди тун кеча қўйинда юзунг васфидин,
Қўпди ҳар бир гўшада минг нолау, фарёду вой.
Тангрилик бўлғой рақибни мажлисингдин
қавласанг,
Ҳайф эрур худ одамий сак бирла бўлса ошноӣ.
Сен бу кундин сўнг ҳукм қил ўз мақомин
сақласун,
Не қилар чангу чағона орасида карраной.
Дашт элидин Ҳожи Тархонга етушса бу ғазал,
Тарк этар ҳар байтига осуда дунёсин сарой.
Ишқ парвози қилур кўнглум қуши манъ этмагил,
Тарк бўлмас бу ҳаво еса сўнгокимни ҳумой.
Сен бағишлодинг қонин Саккокининг йўқ ёзуқи,
Бу бағишлоғон била ўлтурмоғил баҳри худой.

Бў кўнглум шоҳбозининг қаро зулфунг эрур оғи,
Кета билмас учуб мискин чу занжир ул анинг бэғи.
Ёнгоқинг рашкидан ҳар дам қизил ўтқа ёнар

лола,

Ул ол онгда қаро мингдин анинг бағриндағи доғи.
Кўнгул тилотиму топтим сўроғин зулфунг элинда,
Бале Ҳиндустон эли эрур ул тўти турлоғи
Юз эвуруб гул юзинг бирла талошмиш боғда

зеболиқ,

Ани юз пора қил андоқ яна бир бўлмасун боғи.
Қаро зулф ол ёнгоқингга гул узра сунбулу лэйиқ,
Қизил нортек энгинг бирла сақоқинг олмаси оғи.
Зире олди эгинга зулфу лашкар солди юз юзга
Қошинг, кирпикинг ўқ то тугти қайда кўрдилар
бэғи.

Эгингни орзулар доим тўкуб ашқини Саккокий,
Тошибтур ё анинг қони, ё тортар анда гупроғи.

Эй кўзим бир дам дам ур, бағримда ҳеч қон
қолмади,
Вей бало раҳм эт, танимда қайғудин қон қолмади.
Қим кўруб наргис бикин кўз бирла гултек юзини,
Елга бериб ақлу фаҳмин масту ҳайрон қолмади.
Тун чаман ичра ниқобин олмиш ул гул юзидин,
Ғунча янглиғ чок бўлмаган гирибон қолмади.
Хотирин жамъ этти, зулфинға етиб бир дам сабо,
Бори бу йўлда менингтек ул паришон қолмади.
Кону дарёни ҳижил қилди кўзумнинг санъати,
Лаълу дурға худ аёқ остинда ҳеч сон қолмади.
Ғам менинг зотимға вожиб бўлди, бўлмас мумтаниъ,
Ўзга ҳамл этма, жафо кўтрурға имкон қолмади.
Чунким ул Исо нафас қасд этти, Саккокий, сенга,
Дарди дил бирла ўлардин ўзга дармон қолмади.

Ким эрмас ул ой мубталоси,
Елгуз менга йўқ анинг балоси.
Тушти бу заиф жонимга дарди,
Улмактин азин йўқ ул давоси.
Бергуси ғариб бошимни елга,
• Рухсорау зулфининг ҳавоси.
Ким кўрса анинг кўзини айтур:
Не турфа эрур бу турк балоси?
Туркона ир ирлағунча онинг,
Куйдурди мени ялай-булоси.
Ойна сенинг юзинг кўрубон,
Лоф урса, юзунда йўқ сафоси,
Дарду, ғаму, ранжу, мену ўлмоқ
Саккокига бўлди жон ғизоси.

Яна гулте̄к кула кўрсам бир ул сарви равонимни,
Анга шукрона қилгаймен бу ёлғуз хаста жонимни.
Мусулмонлар, фироқ ўти неча бағрим кабоб эдиб,
Ики кўз йўлидин тўккай юрокимдоги қонимни.
Мени бир неча кун мундоғ замона куйдурур бўлса,
Жаҳонда топмағай ҳаргиз киши ному нишонимни.
Ул ой ёнгким жафо қилса, вафо эрмиш букун
билдим,

Илоҳий боқи тут доим анингте̄к меҳрибонимни.
Анинг зулфи, сўзи ичра менинг қиссам узун бўлди,
Сабо не бўлди еткурсанг анга бу дostonимни.
Фалакким барча оламнунг қилур қон бағрини ҳар
дам,

Эшитса бағри қон бўлғай менинг оху фиғонимни.
Кўруб Саккокининг сориг юзин ҳар дам кулар эрди,
Худоё сен, муфарриҳ қил анга бу заъфаронимни.

Жопо, қарори йўқ кўнгул зулфунгда ором айлади,
Шукр ул паришон ишини охир саранжом айлади.
Куйдурди ул удтек уза жонимни анбардек менинг,
Симтек сақоқинг гўйиё онинг ишин хом айлади.
Ўлдум бу ғамдинким ғамин мен хосса қул бор эркан
ул,

Билман не ҳикмат эрдиким, ушшоқ уза ом айлади.
Ногаҳ назарни ўзгага солса мени ваҳм ўлтирур,
Қодир бу ошиқ кўнглини мундоқму ваҳҳом айлади.
Ҳар дам юзининг мулкини зулфи чирики қопсаюр,
Куйдум ман онинг зулмидин субҳимни ул шом айлади.
Ўзин ой дедим, дағи кўп узр қўлдим ўфтониб,
Шукр ул эдиға ким анинг кўнглумга илҳом айлади.
Ҳам егил, э Саккокий, чун аввалда қассоми азвал,
Йиш ўзгаларгау санга ранжу ғам инъом айлади.

Пайваста кўздин дур тўкар ул эрни маржон орзуси,
Ёди кўнгулнинг муниси лаъли эрур жон орзуси.
Ҳурларга қилса бе қусур онинг сифотини малак,
Жаннатни қўюб эшиги бўлғайди ризвон орзуси.
Юзи гулистон тобғина зинҳор агар етсанг сабо,
Мени айтқил зулфина қилди паришон орзуси.
Ул гул бикин ҳаддинг уза унган хатининг сабзаси,
Юзунг тамошоси эрур доим гулистон орзуси.
Э дўстлар, мени тирик деманг кўрубон суратим,
Кўп бўлди жоним олғали ул кўнглум олгон орзуси.
Кўз, тишлари кўргайму, деб кўрмоди ҳеч уйқу юзинь,
Ори ҳамиша дур эрур, албатта уммон орзуси.
Саккокий ул шоҳ орзуси ўлтурса сени не ажаб,
Лобуд ўлар бўлса киши кўнглинда султон орзуси.

Фурқатингда, э пари, тан куйди-ю жон йиғлади,
Дам-бадам икки кўзум худ қайғудин қон йиғлади.
Ҳеч даво йуқ дардким жонимда бор они кўриб,
Тўнни чок этти табибу, дори-дармон йиғлади.
Дур тишингу, гул юзингни онгиб онча йиғладим.
Ким менга минг навҳа бирла абри найсон йиғлади.
Тун кеча мажлиста юзинг васфидин кечти ҳадис,
Шамъ ғайрат ўтина ёнди-ю сўзон йиғлади.
Эшигингда ит бикин бостим неча йил қоврулуб,
Ушбу ҳолимни кўруб кофир, мусулмон йиғлади.
Йиғлади ҳатто рақибнинг раҳми келгандин манга,
Бори ул қаттиқ кўнгуллуқ чинму ёлғон йиғлади.
Билдилар юзин кўруб Саккокий ҳолин сўрмайиң,
Хосу, ому, шаҳру деҳ, доноу нодон йиғлади.

Кун гушта кўрса ҳусну жамолиғ камолини,
Уйғониб ихтиёр этар ўз заволини.
Бўстонда гул юзингни кўруб кўп ўфтониб,
Юзи қизорди кўрдум анинг инфиолини.
Ийд ахшоми назорада кўрди қошинг магар,
Гардун этоги исра яшурди ҳилолини.
Кўрди кўнгул кўзунгнию бемор бўлди зор,
Эрнинг масиҳи сўрмади бу хаста ҳолини.
Ол бирла солди олма янгоқинг кўнгулга тор,
Бир бурқаъ ол кўройин анинг носук олина.
Бизни рақиблар ўлтурадур йўқ сенга хабар,
Эй вой, неча тортали итлар мажолини.
Қоним ҳалол тўкса қиличингга сув бикин,
Олдим чу ўз бўюнима онинг вуболини.
Кўз ёши йиғлаю тушайин дер аёқингга,
Билмон недур тобуғда бу сойил саволини.
Ҳар лаҳза Қофтек келур олимга қайғу оҳ,
Саккокийнинг не кўрмади бу қаттиқ олина.

Кўруб гултек кўзинг рангини кўздин юз чаман бўлди,
Ақиқ эринингни кўргали кўзум ҳоли Яман бўлди
Тун ахшом тўлғону сунбул бикин зулфунгдин оҳ урдум,
Ҳавони ғолия тутти жаҳон мушки хтан бўлди.
Қилиб раъно қадинг ёдин саҳарда онча йиғладим,
Кўзимнинг жўйбори ичра сарву норван бўлди.
Манингтег гўйиё кўрди, юзингни абри наврузи,
Кўзининг ёшидин ер юзи варду ёсуман бўлди.
Сабо зулфунгни тоғитти магар ҳоли хаёлимда,
Ёзилди аждаҳо бўлди, ўроди аҳраман бўлди.
Кўродургач кўзинг кўнглум санинг зулфунгга боғлади,
Кўрунг ул жодудин бу ҳам яна бир ўзга фан бўлди.
Агар Ширин учун Фарҳод ишқи кўҳкан бўлса,
Нетонг Саккоки ҳам, жоно, йўлунгда жонкан бўлди.

Боқиб бир ғамзаси бирла кўзи юз минг бало қилди,
Ақиқи ишваси бирла энгимни қаҳрабо қилди.
Мени бегонатиб охир сураб эрмиш эшигиндан
Кулар юз кўргузуб аввал не ишга ошно қилди.
Меҳрдин зарра дам урди, ажаб гарчин бу ул маҳтн
Магар сабқи лисон бўлуб иборатта хато қилди.
Кўзум бирла юрак қонин тиларман дам-бадам
тўксам
Бу икки шумлиғи мени мунингтек мубтало қилди.
Висолинг шукрини билмодим, эй жон ложорам
гардун,
Эшигинг тупроқин ҳоли кўзумга тўтиё қилди.
Неча олин читиб қоши туришлуқ бирла урушса,
Вале ойинатек юзи кўнгул бирла сафо қилди.
Угон жонлар яротиб бу жаҳонға рўзи берганда
Фақир Саккокиға барча ғаму ғусса ато қилди.

Суратингга аҳли маъни, эй пари жон отоди,
Сайрафий эрнингни кўрди лаъл хандон отоди.
Оғзингу тишингни кўрди, гунчау гул деди рост,
Қаддингга қилгон назар сарви хиромон стоди.
Қим сенинг нозик ташингни кўрди соғинди ҳарир,
Мутталиъ бўлгон вале кўнглунгда сандон отоди.
Зулфингу юзингни кўрган васфин айтур туну кун,
Кўз қамар боқгон юзунгга моҳи тобон отоди.
Ғабғабу зулфингга ким ҳайрону саргардон уқул,
Ақли йўқ гўдакдур улким гўю чавгон отоди.
Жаъдингга чин мушки демишлар бу нисбат бас хато,
Бори ман билсам ани қайси паришон отоди.
Лолатек рухсорингга боқгонда Саккокий кўзи,
Ёшини кўрган кишилар жола борон отоди.

Агар қошимда ўшал гулӯзор бўлса эди,
Ғаме йўқ эрди, ғамим гар ҳазор бўлса эди.
Жоним фидоси анинг кошки менинг бу таним,
Оти туёқидин учқон ғубор бўлса эди.
Қўзим боғир қонидин юз нигор қилмас эди,
Агар кўнгулга мувофиқ нигор бўлса эди.
Бирор кўнгул ғамидин бўлса эди, воқиф дўст,
Не қайғу, душман агар сад ҳазор бўлса эди.
Ўларда қолмагай эрди кўнгулда бу ҳасрат,
Рақиб ит бикин эшигина зор бўлса эди,
Жонимға саҳл эрур эрди, жафоси ағёрнинг,
Агар кўнгул била ул ер, ёр бўлса эди.
Рақиб тишламас эрди сени, эй Саккокний,
Анинг итича сенга эътибор бўлса эди.

Эй гул, юзингга ҳуру пари бандан жони,
Толтек бўюнг озоди эрур сарви равони.
Хўблар сони йўқ Чину, Хитоу, Хўтан ичра,
Етмас санга лекин тилаган дунёда соний.
Ул тишингу эрнингни кўриб бир куларингда,
Бу икки кўзим лаълу гуҳар баҳрию кони.
Юзингни қилур тоза кўзим ёшию оҳим,
Гул тоза бўлур топса вале обу ҳавони.
Ушшоқ қонин тўккали элга қилич олсанг,
Қим илгару тутмас бўюн — ўз бўйнина қони.
Ойдур сенинг олингда бу кун бир ҳабаший қул,
Тонса юзида зоҳир ўлур доғ нишони.
Он дерлар эмиш кўрклу кишилар намакинга,
Саккоки сенинг юзунга боқса кўрар они.

Қудрат эли ёқут уза хаттингни тахрир айлади,
Ул хат букун ҳусн оятин оламға тақрир айлади.
Кўрмадим, эй қирғуй қароқ ғамзанг бикин кўзи қаро,
Қилча жонимни олғали не мунча тадбир айлади.
Зоҳид кўзунг, қошинг кўруб юзин аюрди қибладин,
Қутулмади бу фитнадин ул неча тазвир айлади.
Девона бўлмоқлиқ тилар кўнглум чу ул рашки пари,
Девоналарнинг бўйнина зулфини занжир айлади.
Пирликка етгил давлату неъмат била ҳар неча ким,
Ишқинг йигитликта мени ҳасрат била пир айлади.
Бош чопти-ю қилди кенгаш қошинг қонимни тўккали,
Хизматта борлиқ қил яна билман не тақсир айлади.
Ғам енгил, эй мискин кўнгул, чун чора йўқ халқ
эткучи
Саккокнийнинг туфроқини ғам бирла тахмир айлади.

Қуёшқа таъналар урур букун юзунг қамари;
Куюрди юзингга боқсам мени кўзум қамари.
Ғариб жоним асири бирор ҳолини сўрғил,
Таним элидин анинг ҳам ёвуқ эрур сафари.
Карашма бирла жонимни сен ўрта айб эрмас,
Бу шева бил эрур, эй жон, чўкурклулар ҳунари.
Бошим тушар эшигинг итлари оёқинга,
Анинг чу йўқ бу эшиктин жаҳонда ҳеч гузари.
Гаҳе кўзумдин оқар ёшу гоҳ лаъл томар,
Биҳору кон ҳосили дур анинг оқар-тамари.
Рақиб жаври қуритти тамурда қонимни,
Сўнгоклари қуротиб қурисин анинг тамари.
Бағирни жон била усрук кўзунгга Саккокий,
Қабоб қилмаса ҳеч бўлмағай анинг жигари.

Кўруб хуррам юзунг ёзин кўзум хуш оқтирур сайле,
Оё сарви саҳи қилғил оқар сув сори бир майли.
Санамлар ҳусн отин сурса латофатнинг бисотинда,
Менинг шоҳим эрур ул дам аларнинг ора сархайли.
Сабо зулфин тароюрда саҳарда солса сунбулни,
Бўлуб Мажнун бикин шайдо паришон ҳол бўлур Лайли
Кўзим паймонаси ҳар дам тўкар куйган юрак қонин,
Бале, тўклур бўлур лобуд тўлиб тошқондо ҳар кайле.
Юз узра гўйиё зулфунг Сулаймон мулкени тутмиш,
Ул аҳреманинг илкингдин ҳазорон оҳу вовайли.
Кўзумнинг ёши дур янглиғ оёқингга тушар ҳар дам,
Бу бир густохлиқин кечируб ёп онинг айбина зайле.
Юзунгин кўрса Саккокий кўзи ёшин тия билмас,
Бале, гул мавсуми бўлса тангизлардин оқар сайле.

Кўз юзни юзинг шавқида яхши чаман этти,
Эрнинг ақиқи орзуси кўзни Яман этти.
Наргис кўзингга ақлу кўнгул волау шайдо,
Ул жоду бу иккисина билман не фан этти.
Зулфунг била ғамзанг чирики кўнглум элини,
Тўлдирди бало бирлау мамлу фитан этти.
Ишқинг сўзини жон била махфий тутар эрдим,
Кўз ёши гулу қилди-ю сирни алан этти.
Ул ойни кўр, тасхир эта билгайму экин теб,
Ер юзини кўк қилди-ю тулу паран этти.
Қадду хаду хаттидин олиб номия нусха,
Бўстон ичида сарву гулу ёсуман этти.
Саккокийнинг ўрнини ўшал Юсуфи сонин,
Яъқуб бикин ҳажрида байтулҳазан этти.

Азалда суратинг қилгон сени маънида жон қилди,
Пари ҳуртек юзинг кўрди-ю жону тан равон қилди.
Кўзумни дур тишинг дарё қилиб тур, кел тафарружқа,
Бйҳамдиллоҳ сенинг ҳуснунг тафарруж ройгон қилди.
Олиб бир жоним эрнинг минг иваз бердинг анга минг
жон,

Ол эмди бўлса минг жоним бир олғони зиён қилди.
Киши эрнгниким кўрди таниб ул лаъл маржони,
Ўзи сарроф бўлди ул икки кўзни дукон қилди.
Узатти қиссани зулфунгу, қилди такъя юзингга,
Кеча тонгға тикин васфингда мени қиссахон қилди.
Сабо гултек юзингдин олмаса сунбул ниқобини,
Саҳарда тун кеча булбул недин мунча фиғон қилди.
Тавонолиқ била Саккокий кўнглин сойдинг олди,
Вале махмур кўзлоринг ани бас нотавон қилди.

Гултек юз узра зулфунг эрур хуси ояти,
Хусну малоҳат ичра анинг йўқ ниҳояти.
Динг жосани олғай эрди кўзунг юз бало була,
Бўтмоса ул шакар бикин эрнинг ҳимояти
Девоналиққа солди мени зулфунгу кўзунг,
Бўлди магар бу йўлда менга ҳақ ҳидояти.
Биздин эшитсун эмди жаҳон тоза қиссалар,
Чув кўҳна бўлди Лайлию Мажнун ҳикояти.
Айб этмангиз жафодин агар инграса кўнгул,
Маълум эмас муридқа бу ҳолат бидояти.
Қилсам гила ажабму рақибларни илгидин,
Бўлул гадоға ҳосият итлар шикояти.
Саккекий топқай охири марҳам жароҳати,
Гар бўлса бизга бир кун ул ой юз инояти.

Юзунгни кўрди доғи инсу жону жон кечти,
Бўюнгни кўрди-ю сарви саҳи равон кечти.
Кўзум ёшида умр кечса ғам била не ажаб,
Қачон тангизга киши тушти шодмон кечти.
Хиромлаб ўтканингизда хирад менга айтур,
Ўзингга кел, кўзунг оч, умр ногоҳон кечти.
Кўзум ёшини тиладинг тўкулса йилдизтек,
Магар бу фол уза ахтар ул замон кечти.
Не васл ишини қилдинг, не мени ўлтурдунг,
Дариф умри гаронмоя ройгон кечти.
Кўзум бу хаста жигар қонини тўкар мардум,
Ул икки орасина билмадим не қон кечти.
Насими зулфунгга Саккокитек бўлуб мафтун,
Тун ахшом эрди ўшал хаста нотавон кечти.

Оҳ ул санам ҳажринда кўз ҳар лаҳза дарё бўлғуси,
Ой чеҳрасин анғонча юз турлу сурайё бўлғуси.
Охир сен, эй гофил, менинг шайдолиқимни қилма айб,
Онинг паришон зулфини ким кўрса шайдо бўлғуси.
Бағримға ёқиб ҳажр ўти бу кун ичимни қулдирур,
Ёлғуз жонимға тонг била билман не пайдо бўлғуси.
Ул мушки чинтек зулфунга мен муштари, эй зуҳра кўз,
Борса иликтин бош доғи бошта бу савдо бўлғуси.
Соғинма кўнглин кести теб ёрдин мени, э муддаи,
Жоним танимда бўлмаса бу ҳам таманно бўлғуси.
Лайли мизожин сақлабон Мажнун бормас тигина
Чун борса телба келди теб, албатта ғавғо бўлғуси.
Ҳижрон заҳри мунда йўқ бўлса, э Саккокий, санга,
Ул шоҳнинг аччиғ сўзи, сўкунчи ҳалво бўлғуси.

Бу эшикта ким қул эрмас бўлмағай ҳеч иззати,
Бахт агар сизга канизак бўлмаса йўқ давлати
Мен сенинг қадинга мойил, тубиға зоҳид бале,
Бўлур ўз андозасинча ҳар кишининг ҳиммати.
Ҳар гадонинг зоҳирин кўрсанг паршон зинҳор,
Сен ани хўр кўрмагил маълум эрмас нияти.
Эй, сенинг зулфунга Лайлитек туман минг бандалар,
Ҳолиё даврон бизингдур кечти Мажнун навбати.
Сен малоҳат мулкининг шоҳи сену, султон сени,
Хуш ярошур қадинга ҳусну малоҳат хилъати.
Қоматингдин дунёда ҳар дам қиёматлар қўпар,
Зулфунг ул олам балоси, кўзларинг жон офати.
Ғамзангиз қон тўккали қасд этса ҳар дам ул замон,
Лаълингиздин кўп бўлур Саккокийга жон миннати.

Эй меҳру моҳ, юзунгга жон бирла муштари,
Девона бўлди юзунгга савдо билан пари.
Олингга қаршу турғали ойда уятму йўқ,
Титрар юзингга боқғали хуршеди ховарий.
Шамшоду сарв уялғонидин бош кўтармагай,
Бўстонда бир хиромласа қаддинг санавбари.
Қилди ул ишни жонима зулфунг, кўзунг, они —
Муъмин жонинга қилмади куффори Хайбарий.
Конни рақиб жаври била куйдирур мудом,
Дилбар жафоси бўлмаса не бўлди бир сари.
Бағрамда доғ юз минг анинг зулфу холидин,
Куйдурди мени уд бикин мушку анбари.
Бир кун мурод топмайин ўлмаслик ичра ҳеч,
Саккокийнинг жаҳонда топилмас баробари.

Қиё боқмоқтин усрутти кўзинг махмур наргасни,
Тутар тенг гунча оғзингга ўзин ул сўзлар эрмасни.
Шакар эрнингга ёбшунсам чибиятек мени қўймаслар,
Олиб ташлар, бале, кўрса киши шарбат уза хасни.
Чинор дедим қадингни ақлим айтур ҳай не ўхшатдинг,
Бу йиллар турғон эскига анингтег сарви наврасни.
Юз узра зулф тоғиттинг паришон қилди ақлимни,
Ани издин кўтарсанг ҳам жонимдин кўтарур асни.¹
Рақибинг замий кўрса эшикта бишвар ит янглиғ.
Асилим нияти қувсанг эшиктин ушбу нокасни.
Кун. ой юзунгнунг олинда ёруқлуқтин дам урмишлар,
Эй яғмо турк, сен кўр ул уруснию бу чаркасни.
Қачон Саккокий эрнингга лабингдаш шарбате тегса,
Азиз жонинг учун жоно, даранг бирла этиб басни.

¹ Ас – эс.

Кўнглум тилар ул пистатек оғзинг еткурган жомни,
Бу нуқлу майнинг ҳасрати ўлтурди хосу омни.
Ҳар ким тилоса васлингиз тилтек халойиқ оғзина,
Тушти-ю ҳаргиз топмади, умринда бир кун комни,
Юзунг била зулфунг учун гоҳе кула, гаҳ йиғлаю,
Доим кечурдим: шамътек умрумда субҳу шомни.
Эй шаҳ, етар эрди баса ғамдин вазифа жонима,
Не бўлди кам, қилдинг яна мен бандадин инъомни.
Юзунг гулидин то сабо кўтарди зулфунг сунбулин,
Ҳайрону саргардон бўлиб, қилдим адам оромни.
Оғзинг, кўзингга пистау бодом ўзини тутса тенг,
Оғзини синдур, пистанинг ёр, ўртадин бодомни.
Зулфунг тузоққа манг била элтса нетонг Саккокийни
Ваҳким кўруб топти халос ул дона биряа домни.

Гар ҳажринг ўти жону жигарга ёқа келди,
Жонимға не хуш шарбати васлинг ёқа келди.
Ҳажр ўти неча мажруҳ этиб бузди жигарни,
Васлинг бу шифо марҳами не хуш ёқа келди.
Девона бикин тишлаб эмас юграюрурда,
Жон пора қилур ҳолда элимга ёқа келди.
Дарё бўлуб оллимда кўзум ёши ҳамиша
Сайё монгизлик менинг ўрнум ёқа келди.
Зулфунгни қачон солдинг ушул ол ёнғоқ узра,
Жонимға менинг ийласа ул ўт ёқа келди.
Девона дединг мению, зулфунг санга занжир,
Ошиқлара маъшуқи мунингтек ёқа келди.
Девона у Саккокию зулфунг анга занжир,
Ҳинду чу акас фил бошиға чун қоқа келди.

Кўзларингиз оҳуни ҳар дам жигар хун айлади,
Мушк ҳидлиқ зулфунгиз Лайлини Мажнун айлади.
Эй малоҳат мулкининг султони, аз эт ёрлиқа,
Қоматимни ул алифтек қаддингиз нун айлади.
Мовароуннаҳр ичра қолдим чунки икки ёнима,
Кўзларимнинг бири Сайхун, бири Жайхун айлади.
Қирпикинг новак ўқин бағримға уруб ҳар замон,
Фитна бирла қошларинг кўнглумни мафтун айлади.
Ниятим бор эрди кезсам дунёнинг мажмуини,
Кўр ани даври фалак нетек дигаргун айлади.
Шукри бори душманам билмас юзумнинг соригин,
Қаҳрабо янглиғ энгимни ашки гулгун айлади.
Ишқ фанни барча фанлардин эрур назук, магар,
Ишқингиз Саккокини бу фанда зуфунун айлади.

Хуртек юзунгни кўргали девона бўлди минг пари,
Зухра кўруб кўзлорингга жон бирла бўлди муштари.
Нортек янгоқинг ол била бағримга ишқ ўтин ёқиб,
Куйдурди удтек ўт уза жонимни холинг анбари.
Ҳар дам рақиб жаври билан бағрим қонин кўздин
тўкар,

Не бўлди бори бўлмаса дилбар жафоси Сир сари.
Турранг кўнгул шаҳринда кўп ошубу ғавғо қунқориб,
Жон мулкини ғорат қилур ҳар лаҳза зулфунг лашкари.
Мен бир гадоу мубтало бўлғум рақиб жаври била,
Тангри учун додимни бер, эй ҳуси элининг довари.
Мен кўзни зам-зам қилдим, ул бузди кўнгул каъбасин.
Ҳаргиз анингтеқ қилмади муъминга Хайбар кофари.
Не ғам агар Саккокийни ўлтурса ул шаҳ қайғуси,
Бир дам била боштин яна жон бергай эрни чокари.

Билурсенким кечар дунёйи фони,
Қулунгға қилмағил жавру жафони.
Басе кўп ваъдалар қилдингу бординг;
Кел эмди ваъдаға қилғил вафони.
Вафоу ҳусн ичинда юз яшоғил,
Ижобат қил илоҳий бу дуони.
Агар бўлса бало хўбларни севмак,
Қабул қилдим бу йўлда минг балони.
Закоте бер лабунгдин десам айтур,
Қавунг кетсун бу Саккокий гадони.

Гул юзунгни орзулаб юз, кўзни гулзор айлади,
Шаккар эрнингни тилаб жон танни афгор айлади.
Оймудур юзунг, ёхуд хуршеди тобон, ё санам,
Бор анингтек шуъласи кўзларни пайкор айлади.
Элтти оғзингдин ўғурлаб писта торлиқни анга,
Туз сувин қўйдилар онча, ондин иқроор айлади.
Эй Масихо дам бегим, бир дам била бергил шифо,
Шева бирла кўзларинг жонимни бемор айлади.
Зоҳидеким кўрди зулфунг куфрин имондин кечиб,
Бўйнида тасбиҳини белига зуннор айлади.
Кўнглум эмқонмас бале сен неча аччиғ сўзласанг,
Чун яротигда Ўфон гул кўнгшисин хор айлади.
Ишқ ишин Саккокий аввал билмайин осон кўруб,
Охири ўз жонининг ишини душвор айлади.

Сентек жаҳонда кўзлари айни бало қани?
Ментек анинг балоси била мубтало қани?
Эрнинг ақиқи гарчи жаҳонда ягонадур,
Чеҳрам монгизли ҳам яна бир қаҳрабо қани?
Кўзни ғубор тутти фироқингда йиғлаю,
Эрнинг тузиндин ўзга анга тўтиё қани?
Лаълинг шароби бўлди кўнгул дардина даво,
Бу дард жонға етти, вале ул даво қани?
Юзумни олтин этти сенинг ишқинг, эй санам,
Мундоғ боқони олтин этар кимийё қани?
Қадду хадингға сарву гул ўзин тутар шабиҳ,
Онлар бую юзинда бу обу-қаво қани?
Ҳуснунг закоти бергали бир қулин изласанг,
Саккокитек бу дунёда бир бенаво қани?

Эй пари, ким сувратинг кўрса не қилсун жонни,
Эрнига боқғон киши кўздин солур маржонни.
Сен не янглиғ одамий сен ким, юзунг кўрса кўзим,
Еткуруб ҳар лаҳза дарё ғарқ этар инсонни.
Кўнглума ўт солма, ўлдур чун хаёлингга ўтоқ,
Токи онинг сўзиши куйдурмасун меҳмонни.
Кўз кўро юз минг балони жонға келтурди кўнгул,
Эмди куйдурсам не ҳосил қалби нофармонни.
Чину Ҳинд элин паришон айлади зулфунг, вале
Қилди яғмо кўзларинг мажмуи Туркистонни.
Лаълингга қонимни тўктунг десам, айтур ул кула:
Ўз кўзунг тўкти қонинг қилма менга бўҳтонни.
Тўкса қоним кўзларинг қилдим биҳил тўксун равон.
Ким қачон топқай яна Саккокий бу навъ қонни.

Эй норингга қул, олма юзунгдин ниқобни,
Қўюнг ўтунға солма яна шайху шобни.
Зулфунг ясоди лашкар эгинга олиб зирех,
Солди кўнгул вилоятинан инқилобни.
Мажлиста терлади юзунг узра кўруб ароқ.
Машшота шиша ичра яшурди гулобни.
Ўтлуқ кўзунг карашма била куйдурур жигар,
Усрук эрур сақламас ўтин каобни.
Ул писта янглиғ оғзингу лаълинг майин кўруб,
Ёқут деди ташна жигарлар шаробни.
Кўнглум хароби васлинг эрур ганжи йўқ ажаб,
Маъмур қилсанг охир анингтеқ харобни.
Саккокийнинг азоби рақиб бўлди кўп, вале,
Елғуз жониға оз қил, эй султон азобни.

Қуйдурди кўнгул мамлакатин ёр фироқи,
Утдек сувни сунғил ғам ўтин учрали соқий,
Ошиқ бошини кесутуб ул шоҳ ясоқ олмуш.
Яралиғ бошим орзуси эрур худ бу ясоқи.
Ёримни кўратурмоқ учун умр тилармен,
Йўқ эрса менга нега керак умр узоқи.
Ёримнинг эрур қадди чинор энлари гулнор,
Жонларга сафо берур онинг ҳуснию тоқи.
Ёр қаршусида ўлтурубон бода ичоли,
Чиқсун кўра билмас кишининг икки қароқи.
Жоним хадафи ичра ўқ урмас эрур ул ҳайф,
Чогаҳ эригай бағрим ўти ичра бошоқи.
Шод бўлма рақиб ўлди тию ошиқи мискин,
Барчага тузи келгусидур давр аёқи.
Дунё ғамини қўй, бу жаҳон салтанатини,
Ишқ ичра ул ой ошиқ ўларсен чу баёқи.
Ҳасрат била Саккокий худ ўлди, сен эсон қол,
Ишрат била, эй шоҳи жаҳон, дунёда боқи.

Эй лабунг эглык кунгулларнинг давоу марҳами,
Ҳоша лиллаҳ сиздин ўзга йўқ Масаҳу Марями.
Ранжа бўлмас жавр агар нисбат ўзин қилса сенга.
Беҳуда сўзлар адабсиздур ёмондур одами.
Най шакар эрнинг дами бирла наводин дам урар,
Ваҳ нехуш ул бенавоким бўлди эрнинг ҳамдами.
Йўқ соқиндим олами ҳуснунгда ментек бир гадоё,
Бор эмиш ҳуснунг била кўп шоҳларнинг олами.
Жон ғамингнинг ўтида куйди-ю кул бўлди яна,
Қолмади Саккокийнинг кўнглида ўзга жон ғами.

Қаида

УЛУҒБЕК МАДҲИ

Жаҳондин кетти ташвишу мабойи амон келди,
Халойиқ, айш этинг бу кун сурури жовидон келди.
Тан эрди бу улус барча анингтек жони бор ё йўқ,
Баҳамдиллаҳ ўғон фазли била ул танга жон келди.
Бу мавкиб гарди сурмоси топилмас эрди бериб жон,
Кўрунг кўз бирла ҳақ сунъинким ўш хуш ройгон келди.
Аламтек барча бекларнинг боши кўкка керак текса,
Ким онлор такъя қилғоли бу қутлуғ остон келди.
Жаҳондин аҳраман кетиб мусаххар бўлғой инсу жон,
Ким Ўш тахтини ел кўтаруб Сулаймони замон келди.
Бойинди тахтининг қадр, ўзунг тож кўкка тошлоди,
Адолат боғи сабз ўлди, чу Нўшиниравон келди.
Керак жон булбули тун-кун наводин тинмаса бир дам,
Чу дўстлориға хуррам ёз, адуларға хазон келди.
Райият қўй эрур, султон анга чўпону ё бўри,
Бўри ўлгою қўй тинғой, чу Мусотек шубон келди.
Бу кундин сўнгра кўп тинғой райиятлар риоятдин,
Улус ҳаққида минг турла атодин меҳрибон келди.
Кўнгуллар бўлди хуш равшан кўруб қолмади бир
зарра,
Қоронғулик кетиб, ҳоли чу хуршиди замон келди.
Севунсун хисрави олий гуҳар султон Улуғбекким,
Шаҳаншоҳ Шохрухбектек шаҳи хисрав нишон келди.

Бу шаҳнинг лашкари қайси вилоят сори азм этса,
Фалакдин ҳар замон ул дам нидои «алъамон» келди.
Булар элга қилич-найза олиб ҳайжога кирганда,
Ҳеч иш келмади аъдодин магар оҳу фиғон келди.
Бу лашкар етканин кўрсанг ясоб аъдонинг устига,
Соғинғойсен чирик эрмас магар гурзу синон келди.
Шаҳаншоҳо, сенинг отинг шаҳи кишваркушо эрди,
Ол эмди дунёни кўктин лақаб гети ситон келди.
Тавору қўй бикин душман кўруб бахтинг қавийсини.
Ўз илгин боғлаб оллингга заифу нотавон келди.
Кириб тулку бикин душман инида ўлгай очлиқдин,
Не қилсун устина ҳайбат била шери жаён келди.
Қуруқ савдо пишурди-ю вале хом этти ишлорин,
Охир кўргул бу савдодин бошиға не зиён келди.
Аё шоҳо, малак сийрат сенинг васфинг сўзи ичра,
Ўқийин эмди олингда яна бир дoston келди.
Эшигинг тупроқи мажруҳ бўлгон жону танларға,
Шифолиқ марҳами бўлди бисоти парнаён келди.
Неким Нўшиниравон адл иши ичра қилди тақсирин,
Қамуғинға анинг бир-бир шариф зоти зимон келди.
Салотин дунёда кўп келди-ю кечти сенингтеқ бир,
Фалакнинг гар тили бўсла айитсунким, қачон келди.
Малактеқ зуҳду тоатда ишингни мунтаҳо қилдинг.
Бу ишдин ложарам сидра сенга адно макон келди.
Қачон кайвон бикин онлар сарою тоқя олийға,
Тилоса посбонлиқни шаҳи Ҳиндустон келди.
Сенинг базмингда келтуруб эшикка Зуҳрани гардун,
Деди танда эдинг адно канийзак мадҳхон келди.
Гадолар ройигон топғой зарурий моли Қорунни,
Яди байзо бикин илгинг жаҳонға зарфишон келди.
Улусқа тўй берур бўлсанг қўюб олтин кумуш гирда,
Мурассаъ минжулар бирла фалактин икки хон келди.
Қилич яшнатсанг урушта анинг кай шуъласия душман,
Кўруб айтур:— қамуғ, ҳай-ҳай қочинг, барқи ёмон келди.
Ўқунгни кўрса саҳмингдин сўнгунгтеқ титрар аъзоси,

Дегай аъдоким ўш жонга балойи ногаҳон келди.
Кишиким қаҳрингга учрар шақоват бирла ул борди,
Вале лутфингни топғонга саодатдин нишон келди.
Шаҳо, лутфунгни топқом деб дуочи банда Саккокий,
Белин жони била боғлаб бу хизматга равон келди.
Эрурман хонадонингнинг кўнгул бирла дуочиси
Менга бурҳон тилосалар сўзум худ чин аён келди.
Мамолик назмию диннинг қуруғидур шариф зотинг,
Набитек шаръий ишингда замиринг хурдадон келди.
Жаҳонда қарнлар тирик бўлуб иззат била турғил,
Азал вақтида чуи отинг шаҳи соҳибқирон келди.

Ауған

А

- Ахраман* — дев, ёмон қилиқли.
Адув — душман, ёв.
Аъдо — душманлар.
Адно — паст, пастроқ, тубанроқ.
Алан этмоқ — ошкор қилмоқ, аён этмоқ.
Анжуман — мажлис, йиғилиш.
Адан — Энг яхши марвариди билан машҳур бўлган
Ямандаги бир жазира номи.
Азин — бошқа.

Б

- Бикин* — каби.
Бўта — заргарларнинг маъдан эритадиган идиши.
Боғий — исёнчи, подшоҳга қаршилиқ кўрсатган киши.
Бидоят — бошланиш.
Бурҳон — далил.
Басе — кўп, мўл, кўпинча, кўп мартаба.
Бурқаъ — парда, ниқоб.
Биҳил — кечиш, афв этиш.

В

- Вард* — гул.

Г

Гетиситон — дунѳни олувчи.
Гирда — суфра, баркаш.

Д

Даранг — фурсат, пайсал.

Е

Ези — дашт, чўл.
Евўтмоқ — яқинлаштирмоқ.
Ерин — эртага.
Енгоқ — юз олмаси.

Ж

Жағд — жингалак соч, тўлғонган соч.

З

Зимон — кафиллик, кафил. бўлиш.
Заҳра — журъат, шижоат.
Зайл — этак, ўнгир, тоғ этаги.

И

Издамоқ — изламоқ.
Иклик — қаттиқлик, қийинлик.
Ирғамоқ — бош кўтармоқ.
Иза — изига.
Иди — эга, хожа.
Ир — ашула.
Инфиол — уялиш, хижолатда қолиш.
Исра — кейин, сўнг.

К

Кайл — ўлчак, ўлчов идиши.
Куюрмоқ — куйдирмоқ.
Ком — мақсад.

Л

Ложарам — чорасиз, ноилож.

Лоб — лоф, мақтаниш.

Лобуд — лозим, керак.

М

Мабодий — келиб чиқиш, бошланиш.

Мавкиб — подшонинг ёнида дабдаба билан бирга юрувчи отли ёки пиёда кишилар.

Минжу — (инжу) марварид.

Мангзамак — ўхшашлик.

Мулнастарин — гул.

Муфарриҳ — шодлантирувчи, суюнтирувчи, кулдирувчи.

Муваҳҳим — ваҳма, ола-зарак.

Мамлу — тўлган, тўла.

Менг — хол.

Мумганиъ — ман этилган.

Мутталиъ — хабардор, тушунган.

Н

Навқон — неъмат.

Наҳи — ман этувчи, қайтарувчи.

Ноҳий — қайтарувчи

Новард — югуриш, айланиш.

Новак — ўқ, киприк.

О

Озоқ — оёқ.

Ожун — дунё.

Омир — буюрувчи.

Оғу — заҳар.

Онгмоқ — етишишга ҳаракат қилмоқ.

Олин — пешона, манглай.

П

Парвин — Хулкар.

Пироя — безак, зийнат.

Р

Ройгон — бекорга, текин.
Рахт — мол-мүлк, борлиқ.

С

Саҳм — 1) ёй ўқи, 2) ҳисса, улуш, 3) қўрқинч, хавф.
Сидра — даража.
Сизғурмоқ — куйдирмоқ, ўртамоқ.
Самоъ — эшитиш, тинглаш.
Сақоғ — ияк, бағбақа.
Сирф — холисона, соф, нуқул, фақат.
Сайл — 1) сел, қаттиқ ёққан ёмғир, 2) офат, кучли оқим.
Соид — билак.
Согинмоқ — фараз қилмоқ, ўйламоқ, ҳисобламоқ.

Т

Тақсир — камчилик.
Тоғитмоқ — ёймоқ, тарқатмоқ.
Тунелук — туйнук.
Турлоғ — турар жой.
Тобуғ — 1) бўйсунуш, 2) ҳузур, олд, хизмат.
Газвир — алдаш, ҳийла, фириб.
Тахмир айламоқ — қориштирмоқ, хамир қилмоқ.
Тимар — Томир.
Тамар
Тафарруж — сайр-томоша.
Тикалмоқ — тикка турмоқ.
Тўрт умм — тўрт она (ер, сув, ўт ва ҳаво).
Туғруб — туғиб.
Тикин — қадар, гача.
Туби — чиройли дарахт.

У

Уқул — ақллар.
Устохлик, густохлик — шўх, беадаб.
Уш — худди.

Ф

Фитан — фитналар.

Х

Хурдадон — ингичка фикрли, нозик тушунчали.

Ч

Чирик — лашкар.

Чин — сочининг жингалаги.

Читмоқ — қовоқ солмоқ, пешона тириштирмақ,

Ш

Шақоват — бахтсизлик, омадсизлик, ярамаслик, ёмпонлик.

Шубон — чўпон.

Э

Эл — қўл.

Эри — лаб.

Эдиси — эгаси.

Эмқонмоқ — қийинчилик чекмоқ.

Энг — юз.

Эглик — яхшилик.

Эзид — худо.

Я

Яди байзо — оппоқ қўл.

Ясоқ — 1) жазо, штраф, 2) солиқ.

Ялай булай — оҳанг.

У

Уфтонмоқ — уялмоқ, нухада «ф» билан ёзилган. Аслида «в» билан «п» орасидаги бир ҳарфдир.

Ужак — том, юқори, баланд.

Уғон — қодир, кучли, тангри.

Қ

Қамуғ — җамма.

Қарн — аср.

Қобқи — эшик.

Қоб — ит.

Қассом — бұлвчи, улуш берувчи.

Қироқ — қувмоқ.

Қубла — бўса, ўпич.

Қуратмоқ — қурутмоқ.

Қўнқармоқ — қўзғатмоқ.

Ғ

Ғалтон — юмаланувчи.

Ғолия — қош ва сочга суртиш учун мушк, анбардан
ясалган хушбўй қора модда, хушбўйлик.

Ҳ

Ҳайжо — уруш, кураш, жанг.

Ҳаво — 1) орзу, җавас, 2) ишқ, муҗаббат, 3) учини,
парвоз.

Ҳамл этмоқ — йўймоқ.

Ҳадис — гап, сўз.

МУНДАРИЖА

Саккокий	5
--------------------	---

1. Ғазаллар

Бўюнтеқ бутмади	11
Юзингни кўрса	12
Масжид бўлуқунгда	13
Қора кўз бирла	14
Сочингдин нофа	15
Ол элга ойиша	16
Юзинг хаёли	17
Эй жондин ортуқ	18
Жон ҳажр ўтина	19
Эй боди сабо	20
Гул гунча бўлур	21
Эй рост қадинг	22
Нор ёнгоқинг	23
Эй қомати сарв	24
Кўруб гултеқ	25
Эй ҳусн ганжи	26
Юзунг хаёли	27
Жоним эрнимга еткурди	28
Э қора зулфунг	29

Мени ўлтурди	30
Ой юзунг	31
Кўнглум шоҳбози	32
Эй кўзум	33
Ким эрмас ул ой мубталоси	34
Яна гултек	35
Жоно	36
Пайваста кўздин	37
Фирқатингда э пари	38
Кун тушти	39
Кўруб гултек	40
Боқиб бир ғамзаси бирла	41
Суратингга	42
Агар қошимда	43
Эй гул	44
Қудрат эли	45
Қуёшқа таъналар	46
Кўруб хуррам	47
Кўз юзни	48
Азалда суратинг	49
Гултек юз	50
Юзингни кўрди	51
Оҳ ул санам	52
Бу эшикта ким қул эрмас	53
Эй миҳри моҳ	54
Қиё боқмоқтин	55
Кўнглум тилар	56
Ғар ҳажринг ўти	57
Кўзларингиз оҳуни	58
Хуртек юзингни	59
Билурсенким	60
Гул юзингни	61
Сентек жаҳонда	62
Эй пари	63

Эй норингга	64
Куйдурди кўнгул	65
Эй лабунг	66

II. Қасидадан намуналар

Улуғбек мадҳи	69
-------------------------	----

III. Луғатлар

На узбекском языке

САККОКИЙ

ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Гослитиздат УзССР—Ташкент—1958

Редактор *Муинзода*
Россом *К. Рудов*
Россом редактор *Г. Бедарев*
Техн. редактор *Я. Пинхасов*
Корректор *Т. Иброҳимов*

Босмаҳзнага берилди 27/V 1958 йил
Босишга руҳсат этилди 22/VII 1958 й.
Формати 70×92^{1/32} — 2,625 босма л.
3,08. Шартли босма л. Нашр. л. 1,86.
Тираж 25 000 Р. 06089. Индекс: кл.а.
ЎзССР Давлат бадий адабиёт наш-
риёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30,
Договор № 339—57.

ЎзССР Маданият министрлиги Ўзглав-
изаатининг 2 босмаҳонаси, Ўнгишўл,
Чехов кучаси, 3. 1958 й. Заказ № 707
Баҳоси 45 т.